

Homiletische hulplijnen 112

Drie zinnen ter inleiding

Een voordeel van het oude missaal (tot 1969) was dat elk jaar dezelfde lezingen langskwamen, bekende lezingen, niet uit dat moeilijke Oude Testament (dat immers op de doordeweekse dagen was ingeroosterd). Tegenwoordig spreken we van elementaire bijbellezingen. Die ertoe doen. Waarvan het goed is dat je ze tussen je geestelijke bagage hebt gestoken. De verzameling elementaire bijbellezingen van nu, kan best anders uitpakken dan de lezingen die het oude missaal de eeuwen door te lezen gaf. Ze weerspiegelen verschuivingen in theologie en urgentie.

Nu sinds het Tweede Vaticaans Concilie de tafel van Gods woord zo rijkelijk gedekt staat, komen ook lezingen voorbij die van te voren een hint behoeven. Om de hoorders te helpen horen. Soms om een volstrekt onbegrijpelijke term te verhelderen, soms om weerstand weg te nemen.

Dat moet kort, voorafgaand aan de lezingen. De inleiding op kyrie en gloria is daartoe minder geschikt. Daarin wordt veelal ook de thematiek van de viering aangeduid, maar meer contemplatief, verinnerlijkend, voorbereidend op het onder ogen zien van onze tekortkomingen.

De communicatie die een enkel woord uit de lezingen wil verduidelijken is van andere aard. Meer gericht op begrip dan op gebed.

Ik geef een paar voorbeelden. Het eerste verduidelijkt een ontoegankelijke uitdrukking, het tweede poogt een diep geworteld innerlijk verzet weg te nemen. Het eerste voorbeeld gaat in op wat in de NBV21 vertaald wordt als ‘de verwoestende gruwel’ (Mar. 13,14; Mat. 24,15).

Eén woord moet verduidelijkt worden:
in het evangelie is sprake van ‘de verwoestende gruwel’.
Dat is zowel verwoesting als gruwel,
het roept in herinnering dat in de tweede eeuw
de Syriërs in Jeruzalem een groot heidens beeld hebben neergezet
midden in de tempel – volstreekte ontwijding.
En het had ook een actualiteit,
want keizer Caligula was van plan hetzelfde te doen:
een groot beeld, maar dan van hemzelf, in de tempel.
Veel tumult, opnieuw de ontwijding van die heilige plek,
maar het ging niet door want Caligula stierf voortijdig (41).
‘De verwoestende gruwel’,
het meest onheilspellende wat een mens zich kon denken.

Het tweede voorbeeld is afkomstig uit de Pridedienst in de Oude Kerk van Amsterdam, waarin jaarlijks vogels van velerlei pluimage meevieren, een brede vertegenwoordiging van de lhbtqi+ gemeenschap die zich in een kerk niet bij voorbaat veilig voelt. De eerste lezing was Genesis 19,1-26, door de voorzitter van Pride Amsterdam uitgekozen. Zij zou erover

preken. Het alleluia was Lucas 17,32v: ‘Denk aan de vrouw van Lot! Wie probeert zijn leven veilig te stellen, zal het verliezen, maar wie het verliest zal het behouden.’

Ik heb de lezing zo ingeleid:

De eerste lezing gaat over Sodom en Gomorra,
het verhaal dat de eeuwen door
de Pridegemeenschap zóveel kwaad heeft berokkend,
dat sommigen hier uit eigen ervaring weten van:
uit je familie of uit de kerk te zijn gesodemieterd.

Maar let erop, het maakte die mannen van Sodom
geen sodemieter uit
of ze zich nu aan de gasten van Lot
of aan zijn dochters vergrepen.
Het gaat in dit verhaal niet over homoseksualiteit
maar over het schenden van het oud-Oosters gastrecht.
De sodomie is dat ze vreemdelingen behandelen
alsof het hun vijanden zijn, krijgsgevangenen,
en hen seksueel vernederen.
Deze tekst gaat over de Abu Ghraibgevangenis,
over verkrachting en seksueel geweld als oorlogswapen.

De lector werd erdoor geïnspireerd om de passages over gastvrijheid met verbeeldingskracht
neer te zetten.

Beide voorbeelden zijn lang genoeg. Hoe korter hoe beter.
Het is nodig de hoorder tegemoet te komen. De predikant, de lector en de cantor hebben zich
in de lezingen verdiept. De hoorder daarentegen hoort ze voor het eerst en staat daarmee op
achterstand. Een paar zinnen ter inleiding kan ongelukken en vervreemding in hoofd en hart
voorkomen.

drs. Klaas Touwen